

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.08.2003, sp. zn. 29 Odo 820/2001, ECLI:CZ:NS:2003:29.ODO.820.2001.1

Číslo: 76/2004

Právní věta: I. Je-li zástavou splatná peněžitá pohledávka a zástavní právo je vůči poddlužníku účinné, je zástavní věřitel oprávněn domáhat se přímo vůči poddlužníku toho, aby mu až do výše zastavené pohledávky uhradil zajištěnou pohledávku: právo požadovat úhradu zajištěné pohledávky až do výše zastavené pohledávky po zástavním dlužníku, jímž je osoba odlišná od osobního dlužníka, zástavnímu věřiteli nepřisluší. II. Byl-li prohlášen konkurs na majetek osobního dlužníka, je zástavní věřitel oprávněn přihlásit do tohoto konkursu pohledávku zajištěnou zástavním právem k pohledávce jako pohledávku s právem na oddělené uspokojení v konkursu (§ 28 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů). III. Je-li zástavou splatná peněžitá pohledávka a zástavní právo je vůči poddlužníku účinné, je zástavní věřitel oprávněn přihlásit do konkursu prohlášeného na majetek poddlužníka pohledávku zajištěnou zástavním právem k pohledávce jako pohledávku bez práva na oddělené uspokojení v konkursu, a pouze do výše zastavené pohledávky. IV. Je-li zástavou splatná peněžitá pohledávka, zástavní právo je vůči poddlužníku účinné a byl-li prohlášen konkurs na majetek osobního dlužníka, zproští se poddlužník povinnosti plnit zástavnímu věřiteli ze zajištění jen tím, že zastavenou pohledávku nebo částku rovnající se zajištěné pohledávky uhradí do konkursní podstaty osobního dlužníka (§ 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.08.2003

Spisová značka: 29 Odo 820/2001

Číslo rozhodnutí: 76

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Zástavní právo

Předpisy: § 151h předpisu č. 40/1964Sb.

§ 151i předpisu č. 40/1964Sb.

§ 27 odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

§ 28 odst. 5 předpisu č. 328/1991Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobou podanou 12. 6. 1998 se (po částečném zpětvzetí ze dne 27. 5. 1999) tehdejší žalobkyně (K., a. s.) domáhala určení, že má za úpadcem ZP v P., státním podnikem v likvidaci (dále též jen „státní podnik“), pohledávku třetí třídy ve výši 102 410 000 Kč. Žalobu odůvodnila tím, že poté, co byl na majetek státního podniku prohlášen konkurs (usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 17. 6. 1997), správkyňe konkursní podstaty pohledávku, kterou žalobkyně přihlásila v uvedené výši,

při přezkumném jednání konaném 5. 5. 1998 zcela popřela a usnesením soudu ze dne 7. 5. 1998, doručeným 18. 5. 1998, byla žalobkyně vyzvána, aby do třiceti dnů podala u soudu žalobu na určení svého práva. Pohledávka pak vyplývá ze smlouvy o úvěru ze dne 3. 2. 1995 (dále též jen „smlouva o úvěru“), na jejímž základě žalobkyně poskytla akciové společnosti K., nyní v konkursu, krátkodobý úvěr ve výši 130 000 000 Kč na oběžný majetek, s konečnou splatností 30. 6. 1995. Pohledávka byla zajištěna zástavní smlouvou uzavřenou dne 3. 2. 1995 mezi žalobkyní a společností A., a. s., nyní v konkursu, podle které označená společnost jistila úvěr poskytnutý K., a. s., svou pohledávkou za státním podnikem ve výši 248 100 596,41 Kč. Pohledávku z titulu zástavní smlouvy přihlásila žalobkyně do konkursu A., a. s., s právem na oddělené uspokojení a takto byla přihlášená pohledávka i zjištěna. S odkazem na ustanovení § 151h a § 151i obč. zák. pak žalobkyně uzavřela, že jelikož státní podnik podepsal dne 9. 2. 1995 prohlášení poddlužníka, byl od uvedeného dne povinen splnit svůj závazek zástavnímu věřiteli, tedy žalobkyni.

K r a j s k ý o b c h o d n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 7. 12. 1999 určil, že pohledávka žalobkyně (za kterou v důsledku doloženého procesního nástupnictví na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 30. 8. 1999, ve znění dodatku č. 1 ze dne 12. 11. 1999, pokládal K. banku, s. p. ú.) za úpadcem ve výši 102 410 000 Kč je po právu. Soud prvního stupně - odkazuje na ustanovení § 151h obč. zák. - uvedl, že bylo-li poddlužníku oznámeno zástavní právo, je vůči němu účinné a namísto svému věřiteli je povinen plnit věřiteli zástavnímu. Tyto podmínky byly v dané věci splněny. Uzavřel pak, že na právu žalobkyně ničeho nemění ani skutečnost, že svou pohledávku přihlásila také do konkursu A., a. s., kde byla v plném rozsahu uznána. K námitce, že správce konkursní podstaty osobního dlužníka - K., a. s., přihlásil do konkursu vedeného na majetek státního podniku tutéž pohledávku podle ustanovení § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „ZKV“), soud poznamenal, že uvedený správce tak učinil v souladu se zákonem o konkursu a vyrovnání. Věc je však nutno posuzovat podle § 23 ZKV, to jest podle toho, zda pohledávka je v konkursu po právu s ohledem na důvody jejího popření správcem konkursní podstaty. S těmi se soud v daném případě neztotožnil a skutečnost, že poté se změnila situace (tím, že na K., a. s., byl rovněž prohlášen konkurs a ten v souladu se zákonem vymáhá plnění ze zástavy), nemůže být důvodem upření práva žalobkyně jako „konkursního zástavního věřitele“ státního podniku. V daném případě se posuzuje právo žalobkyně jako zástavního věřitele vůči podstatě (nejde o plnění). Každé plnění zástavnímu věřiteli by rovněž muselo být vydáno do podstaty dlužníka a soud má za to, že pohledávka žalobkyně bude trvat, dokud žalovaná nevydá zástavu správci konkursní podstaty K., a. s. Otázka plnění je věcí rozvrhu žalované, v němž by tato otázka musela být zohledněna.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 22. 3. 2001 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Za žalobkyni přitom v době svého rozhodnutí pokládal KP, a. s., maje předloženými smlouvami o postoupení pohledávek ze dne 18. 1. a ze dne 25. 3. 2000 za doložené, že nejprve (18. 1. 2000) K. banka, s. p. ú., postoupila pohledávku, o jejíž určení jde, zpět KM bance, a. s., a pak (25. 3. 2000) KM banka, a. s., postoupila tutéž pohledávku obchodní společnosti KP, a. s. K procesnímu nástupnictví odvolací soud nadto poznamenal, že jelikož k němu došlo před 1. 1. 2001, neuplatní se postup podle § 107a o. s. ř. ve znění účinném od uvedeného data. K věci samé pak odvolací soud - cituje ustanovení § 24 odst. 1 a § 27 odst. 5 ZKV ve znění účinném do 30. 4. 2000 - uzavřel, že posledně zmíněné ustanovení brání žalobkyni vymáhat pohledávky vůči hlavnímu dlužníku - K., a. s., zajištěné zástavní smlouvou k pohledávce zástavce - A., a. s., za státním podnikem, přímo na poddlužníku (na státním podniku) přihlášením pohledávky do konkursního řízení vedeného na majetek poddlužníka. K tomu je na základě zástavní smlouvy podle § 27 odst. 5 ZKV oprávněn pouze správce konkursní podstaty K., a. s., jenž bude plnění vymáhat na správci konkursní podstaty A., a. s., jako na subjektu zajišťujícím dluh K, a. s. Jakmile A., a. s., splní závazek vůči věřiteli K., a. s., do konkursní podstaty K., a. s., stane se tím pohledávka, která A., a. s., proti K., a. s., vznikla, ze zákona pohledávkou přihlášenou do konkursu K., a. s. Jelikož měl A., a. s., zároveň

pohledávku za státním podnikem, která byla také předmětem zástavního práva, nic A., a. s., nebránilo přihlásit si ji do konkursního řízení vedeného na majetek státního podniku. Zatížení pohledávky zástavním právem se totiž nedotýká oprávnění zástavce (A., a. s.) domáhat se na svém dlužníku (z pohledu zástavního věřitele na poddlužníku) plnění, „které je předmětem pohledávky“. Poddlužník je povinen plnit ze zajištěné pohledávky poté, co se stane splatnou, což je vzhledem k prohlášení konkursu na majetek poddlužníka nepochybné.

Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu včas dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítajíc, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy že je dán dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Konkrétně dovolatelka uvádí, že věc správně posoudil soud prvního stupně, a ve shodě s jeho názorem se domnívá, že v souladu s ustanovením § 151i obč. zák. (ve znění platném k 31. 12. 2000) vznikla poddlužníku okamžikem podpisu prohlášení ze dne 9. 2. 1995 povinnost plnit přímo zástavnímu věřiteli. Vznik povinnosti poddlužníka plnit zástavnímu věřiteli je pak následován zánikem povinnosti poddlužníka plnit zástavci, jemuž je následně splnění závazku poddlužníka pouze oznámeno. Tím „je značně sníženo“ postavení zástavce ve prospěch zástavního věřitele, tak, aby se zástavní věřitel mohl domáhat svého práva již bez účasti zástavce. V rámci konkursního řízení je možností, jak se domáhat svého práva, podání přihlášky pohledávky do konkursu. Z uvedeného je podle dovolatelky nesporné, že mezi zástavním věřitelem a poddlužníkem vznikl oznámením přímý závazkový vztah a zástavní věřitel je tedy oprávněn podat přihlášku do konkursu vedeného proti státnímu podniku - poddlužníku. Odvolací soud tedy pochybil, jestliže na základě tak sporného ustanovení, jakým je § 27 odst. 5 ZKV, dovodil, že toto ustanovení brání zástavnímu věřiteli uplatnit pohledávku u úpadce - poddlužníka. Postupem podle § 27 odst. 5 ZKV by došlo k negaci práv, která základní právní norma (občanský zákoník) dává zástavnímu věřiteli; tomu by totiž byla odepřena možnost domáhat se svého práva na přiznání pohledávky. Dovolatelka by jako zástavní věřitelka musela pasivně vyčkávat, zda zástavce či hlavní dlužník vůbec uplatnili svá práva. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001). O takový případ jde i v této věci, jelikož odvolací soud dovolání - ve shodě s bodem 15., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb. - rovněž projednal a rozhodl o něm (jak se výslovně podává z odůvodnění jeho rozsudku) podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001.

Dovolání je ve smyslu ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné a je i důvodné.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Vady řízení, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a zmatečnostní vady řízení dle § 237 odst. 1 o. s. ř. se nepodávají ani z obsahu spisu; Nejvyšší soud se proto v hranicích právních otázek formulovaných dovoláním zabýval především správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

V mezích dovolacího důvodu dle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci obстоjí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů. Skutkový stav věci, jak byl

zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

1) Právní předchůdkyně dovolatelky, KM banka, a. s., na základě smlouvy o úvěru ze dne 3. 2. 1995 poskytla K., a. s., úvěr ve výši 130 000 000 Kč, který měl být splacen do 30. 6. 1995.

2) Zástavní smlouvou uzavřenou dne 3. 2. 1995 mezi právní předchůdkyní dovolatelky, KM bankou, a. s., a A., a. s., dal A., a. s., k zajištění úvěru poskytnutého K., a. s., do zástavy svou pohledávkou za státním podnikem ve výši 248 100 596,41 Kč.

3) Státní podnik vzal písemným prohlášením ze dne 9. 2. 1995 na vědomí, že A., a. s., svou pohledávku vůči němu ve výši 248 100 596,41 Kč dal do zástavy KM bance, a. s.

4) Na majetek státního podniku byl prohlášen konkurs usnesením Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 17. 6. 1997, přičemž do konkursu státního podniku přihlásila právní předchůdkyně dovolatelky pohledávku specifikovanou způsobem popsáným v žalobě. Dne 3. 7. 1997 přihlásil A., a. s., pohledávku, která byla zástavou, do konkursu státního podniku.

5) Na majetek A., a. s., byl prohlášen konkurs a právní předchůdkyně dovolatelky do tohoto konkursu přihlásila tutéž pohledávku jako do konkursu státního podniku, s právem na oddělené uspokojení. Takto byla pohledávka i zjištěna.

6) Na majetek K., a. s., byl prohlášen konkurs a správce konkursní podstaty K., a. s., „přihlásil“ dne 5. 6. 1998 do konkursu státního podniku postupem podle § 27 odst. 5 ZKV (ve znění účinném před 1. 5. 2000) pohledávku ve výši 248 100 596,41 Kč.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V době uzavření smlouvy o úvěru a zástavní smlouvy platil zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb. č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb. a č. 267/1994 Sb., přičemž jeho ustanovení § 151a až § 151j, o zástavním právu, nedoznala změny až do 1. 9. 1998, kdy nabyl účinnosti zákon č. 165/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

V rozhodnutích uveřejněných pod čísly 70/2000 a 34/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (na jejichž argumentaci v podrobnostech odkazuje) pak Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého, jestliže nárok zástavního věřitele na uspokojení zajištěné pohledávky ze zástavy vznikl před účinností zákona č. 165/1998 Sb. (jako je tomu se zřetelem k době splatnosti úvěru a k době prohlášení konkursu na majetek státního podniku i v tomto případě), řídí se i v době po 1. září 1998 ustanovením § 151f obč. zák. ve znění účinném do 31. 8. 1998. Od tohoto závěru nemá Nejvyšší soud důvod odchýlit se ani v této věci, takže při dalších úvahách pokládá za rozhodný výklad občanského zákoníku ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb. č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb. a č. 91/1998 Sb.

Z ustanovení § 151h obč. zák. plyne, že zastavit lze i pohledávku, jestliže předmětem jejího plnění je věc, právo nebo jiná majetková hodnota (odstavec 1). Zástavní právo k pohledávce vzniká písemnou smlouvou mezi zástavním věřitelem a zástavcem, který je věřitelem pohledávky použité k zajištění. Zástavní právo je účinné vůči poddlužníkovi, jen jestliže je poddlužník o tom písemně vyrozuměn

zástavecem nebo jestliže vznik zástavního práva je mu prokázán zástavním věřitelem (odstavec 2). Zástavní právo k pohledávce se vztahuje i na dlužné úroky a ostatní její příslušenství (odstavec 3).

Ustanovení § 151i obč. zák. pak určuje, že byl-li vznik zástavního práva poddlužníku oznámen nebo prokázán, je poddlužník povinen plnit svůj závazek zástavnímu věřiteli. Je-li předmětem plnění věc, vzniká jejím předáním zástavnímu věřiteli jeho zástavní právo k této věci a zastavení pohledávky zaniká. Plnění závazku poddlužníka je zástavní věřitel povinen oznámit zástavci.

Podle ustanovení § 27 odst. 5 ZKV (ve znění účinném před 1. 5. 2000) pak platilo, že od osob, které zajišťují pohledávky vůči úpadci, si správce vyžádá a vymáhá plnění ve prospěch podstaty; jakmile je toto plnění poskytnuto, stane se pohledávka této osoby pohledávkou v konkursu, aniž by bylo třeba ji přihlásit. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele.

Z ustanovení § 28 odst. 1 ZKV (ve znění účinném před 1. 5. 2000) se podává, že věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo postoupením pohledávky dle § 554 obč. zák. (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna.

Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích opakovaně formuloval a odůvodnil závěr, od nějž nevidí důvodu se odchýlit ani v této věci a podle kterého věřitel, který nepřihlásil svou pohledávku do konkursu, ač tuto povinnost měl, nemůže být po dobu trvání konkursu uspokojen z majetku konkursní podstaty; to platí i pro zajištěné věřitele ve smyslu ustanovení § 28 odst. 1 ZKV, včetně zástavních věřitelů (shodně srov. rozsudky Nejvyššího soudu uveřejněné pod čísly 74/2001 a 27/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále též jen R 74/2001 a R 27/2003/, na něž se v podrobnostech odkazuje). V obou označených rozhodnutích pak Nejvyšší soud při úvaze o obsahu zástavních práv v konkursu postupoval metodou, která je uplatnitelná i v této věci a podle které pro přesné vymezení obsahu práv a povinností dotčených prohlášením konkursu na majetek některého ze subjektů z těchto vztahů oprávněných nebo povinných je určující především zjištění, jaká práva či povinnosti by těmto osobám příslušely, kdyby konkursu nebylo.

Zástavou byla ve věci (v souladu s ustanovením § 151h odst. 1 obč. zák.) peněžitá pohledávka vůči státnímu podniku (poddlužníku), jejímž majitelem není osobní dlužník (K., a. s.) nýbrž zástavní dlužník (A., a. s.). Zástavnímu věřiteli (zde KM bance, a. s.), jehož pohledávku zajištěnou zástavním právem k pohledávce osobní dlužník včas a řádně neuhradil, příslušelo především právo domáhat se úhrady pohledávky po osobním dlužníku, a to - bez zřetele k tomu, zda osobní dlužník je i zástavním dlužníkem - bez vazby na případné zástavní právo.

Dovolatelce však je třeba dát za pravdu v tom, že je-li peněžitá pohledávka, jež je zástavou, již splatná, přísluší zástavnímu věřiteli další způsob realizace jeho zástavního práva (daný specifickým předmětem zástavy), a to tím, že se - v rozsahu daném zajištěnou pohledávkou a maximálně do výše zastavené pohledávky - může žalobou domáhat uspokojení (zaplacení) zajištěné pohledávky přímo na poddlužníku. To vyplývá (při současném splnění podmínek, jež k tomu, aby zástavní právo bylo účinné, klade ustanovení § 151h, věta druhá, obč. zák.) z ustanovení § 151i, věty první, obč. zák. Ukládá-li totiž posledně označené ustanovení poddlužníku povinnost, aby poté, co mu byl vznik zástavního práva oznámen nebo prokázán, plnil svůj závazek zástavnímu věřiteli, pak této povinnosti odpovídá též oprávnění zástavního věřitele splnění této povinnosti na poddlužníku vymoci (vynutit cestou soudního či jiného řízení). Přitom je dobře možné, aby zástavní věřitel úhradu zajištěné pohledávky uplatnil jedinou žalobou podanou současně proti osobnímu dlužníku a poddlužníku (s nezbytným dodatkem žalobního návrhu u poddlužníka ve smyslu závěrů plynoucích z usnesení Nejvyššího soudu uveřejněných pod čísly 30/1998 a 46/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Podstatné je, že jde o jedinou pohledávku a že plněním jednoho z označených subjektů

zanikne v rozsahu tohoto plnění povinnost plnit ostatním.

V rozsahu, v němž z platného (trvajícího) zástavního práva k pohledávce plyne poddlužníku povinnost plnit závazek zástavnímu věřiteli, pak o možnost žádat od poddlužníka splnění zastavené pohledávky (a splnění této povinnosti na poddlužníku vynutit) přichází zástavní dlužník. Ze stejných příčin nepřísluší zástavnímu věřiteli, který má k dispozici zástavní žalobu vůči poddlužníku, zástavní žaloba proti zástavnímu dlužníku coby osobě odlišné od osobního dlužníka.

Tyto závěry pak předurčují i způsob, jakým zástavní věřitel může a má uplatnit zajištěnou pohledávku v konkursu, v situaci, kdy konkurs byl postupně prohlášen jak na poddlužníka, tak na osobního dlužníka a na zástavního dlužníka.

Zástavnímu věřiteli jednak přísluší právo domáhat se z titulu zástavního práva uspokojení své pohledávky v konkursu vedeném na majetek poddlužníka, a to až do výše zastavené pohledávky, s tím, že jde o nepřednostní pohledávku (pohledávku druhé /dříve třetí/ třídy).

Je-li (dříve či později) prohlášen konkurs na majetek osobního dlužníka, je zástavní věřitel oprávněn přihlásit zajištěnou pohledávku v plné výši, s tím, že v rozsahu tvořeném výší zastavené pohledávky jde ve smyslu ustanovení § 28 odst. 1 ZKV o pohledávku s právem na oddělené uspokojení v konkursu.

Vůči zástavnímu dlužníku, na jehož majetek byl prohlášen konkurs, pak zástavní věřitel nárok uplatnitelný přihláškou do konkursu nemá, stejně jako jej neměl před prohlášením konkursu na majetek zástavního dlužníka.

Správce konkursní podstaty zástavního dlužníka odlišného od osobního dlužníka pak nemá důvod k soupisu zastavené pohledávky do majetku konkursní podstaty zástavního dlužníka. Dokud totiž není prohlášen konkurs na majetek osobního dlužníka, je osobou oprávněnou domáhat se vůči poddlužníku úhrady zastavené pohledávky pouze zástavní věřitel (za jehož majetek je nutno zastavenou pohledávku po dobu trvání zástavního práva pokládat). Po prohlášení konkursu na majetek osobního dlužníka, je pak - v intencích ustanovení § 27 odst. 5 ZKV - osobou, které jediné může poddlužník dluh ze zastavené pohledávky splnit s účinky řádného splnění dluhu, správce konkursní podstaty osobního dlužníka. Ten je též oprávněn sepsat pohledávku do majetku konkursní podstaty osobního dlužníka a v případě, že taková pohledávka byla nesprávně sepsána do majetku konkursní podstaty zástavního dlužníka, účinně se domáhat jejího vyloučení z takového soupisu postupem podle § 19 odst. 2 ZKV.

Zástavní věřitel, který zajištěnou pohledávku přihlásí do konkursu prohlášeného na majetek poddlužníka (dlužníka ze zastavené pohledávky), musí - v intencích závěrů formulovaných ve výše označených R 74/2001 a R 27/2003 - počítat s tím, že splněním závazku ze zastavené pohledávky do konkursní podstaty osobního dlužníka se poddlužník (v souladu s ustanovením § 27 odst. 5 ZKV) zproští povinnosti plnit zástavnímu věřiteli a že z tohoto plnění (jež bude mít za následek zánik zástavního práva podle § 28 odst. 5 ZKV) může být zástavní věřitel v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka uspokojen - postupem podle § 28 odst. 2 až 4 ZKV - pouze přihlásí-li do tohoto konkursu zajištěnou pohledávku jako oddělený (zajištěný) věřitel.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž své rozhodnutí založil na jiných úvahách, tedy správné není a dovolací důvod dle § 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř. byl uplatněn právem.

Řízení před soudy obou stupňů je podle přesvědčení Nejvyššího soudu postiženo i jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a ke které u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Oba soudy - zkoumajíce procesní nástupnictví formou

singulární sukcese na straně původní žalobkyně - totiž přehlédly, že spor o určení pravosti nevykonatelné pohledávky je sporem derivativním (odvozeným), slovy zákona „sporem vyvolaným konkursem“. Legitimace osob oprávněných k vedení takového sporu plyne z ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, když na straně žalobce to vždy musí být přihlašovatel popřené nevykonatelné pohledávky a na straně žalované popírající konkursní věřitelé (jichž zde není) a správce konkursní podstaty nebo - v případě, že takovou pohledávku popře sám - pouze správce konkursní podstaty (srov. § 23 odst. 2 a § 24 odst. 1 ZKV).

Z ustanovení § 25 odst. 1 ZKV, jež určuje, že rozhodnutí soudu nebo příslušného správního orgánu o pravosti, výši nebo pořadí popřených pohledávek jsou účinná proti všem věřitelům, pak plyne, že výsledek sporu má význam pro konkursní řízení. Nevykonatelná pohledávka konkursního věřitele, která byla při přezkumném jednání popřena správcem konkursní podstaty co do pravosti, se totiž v případě, že přihlašovatel pohledávky s incidenční žalobou uspěje, pokládá pro účely konkursu za zjištěnou (k situaci po zrušení konkursu srov. dále § 45 odst. 2 ZKV). Právní mocí zamítavého rozhodnutí o žalobě naopak účast takového konkursního věřitele (v rozsahu založeném pohledávkou popřenou co do pravosti) v konkursním řízení končí. Odtud plyne, že pro úvahu, zda na straně žalobce (přihlašovatele pohledávky do konkursu) došlo v průběhu sporu o určení pravosti jeho pohledávky k procesnímu nástupnictví formou singulární sukcese, nejsou rozhodné listiny (smlouvy o postoupení pohledávek), z nichž na toto procesní nástupnictví usuzovaly soudy nižších stupňů, nýbrž to, kdo se stal procesním nástupcem konkursního věřitele v konkursním řízení. Jiný postup by mohl vést k absurdnímu závěru, že incidenční spor bude (bez jakéhokoli významu) veden na straně žalující osobou, která se v rozsahu pohledávky, o jejíž určení jde, dosud nestala účastnicí konkursního řízení, jež takový spor vyvolalo. Soudy obou stupňů tudíž pochybily, jestliže se ohlašovaným procesním nástupnictvím věcí z tohoto pohledu nezabývaly.

Nejvyšší soud tedy, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí (co do závěru o existenci jiné vady řízení) i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně (jímž je nyní Městský soud v Praze) k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1, 2 a 5 o. s. ř.).